Socialstyrelsen

2024-10-08
Art.nr: 2024-10-9256

Öppna jämförelser 2024 – Resultat från undersökningen ”Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?”

Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? är en enkätundersökning som skickas till personer 65 år och äldre som bor i ordinärt boende med stöd av hemtjänst eller som bor på särskilda boenden för äldre personer (säbo). I 2024 års undersökning fick 146 000 personer i ordinärt boende med hemtjänst erbjudande om att medverka och av dessa svarade 55 procent på enkäten (81 000 personer). Det var 74 000 personer på säbo som fick erbjudandet att delta och av dessa svarade 44 procent (32 000 personer). I detta faktablad presenteras några utvalda resultat.

Övergripande resultat 2024:

- Resultatet från årets undersökning skiljer sig generellt relativt lite jämfört med 2023 men det finns enstaka undantag på upp till två procentenheter. Det gäller både för de äldre personer som har hemtjänst och för de som bor på säbo.
- I jämförelse med tidigare år (2019 och 2013)[1] har resultaten på frågorna som handlar om det allmänna hälsotillståndet och besvär av ängslan, oro eller ångest förbättrats både för de som har hemtjänst och för de som bor på säbo, upp till sju procentenheter.
- Resultaten på alla frågor som handlar om hur den äldre personen uppfattar äldreomsorgen har däremot försämrats jämfört med tidigare år (2019 och 2013), både inom hemtjänst och säbo, upp till tio procentenheter.

Bakgrund för tolkning av resultat

Socialstyrelsen har årligen sedan 2013 (med undantag av år 2021) genomfört den nationella enkätundersökningen *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?*. Enkätundersökningen är en totalundersökning som riktar

[1] Resultaten för tidigare år ligger som bilaga 8.

sig till personer 65 år och äldre som bor i ordinärt boende med stöd av hemtjänst eller som bor på säbo för äldre[2].

Resultaten som redovisas är fördelningen av de som har svarat något av de beskrivande svarsalternativen. De som har hopppat över frågan och de som har svarat *Vet inte/Ingen åsikt* eller *Vet inte/Inte aktuellt* är borttagna. I detta faktablad kommenteras endast skillnader mellan år eller grupper om skillnaden är statistiskt säkerställd[3]. I tabeller och figurer är siffrorna avrundade till närmaste hela procent vilket innebär att en skillnad som ser ut att vara på en procentenhet ibland kan vara något lägre eller högre än en procentenhet.

Årets resultat jämförs med de fyra närmast föregående åren, 2019 som var året innan covid-19, 2020 som var precis i början av denna pandemi, 2022 då pandemin pågått i två år och 2023 då pandemin inte längre var så aktuell för de flesta. För att se förändringar på längre sikt, jämförs resultaten också med 2013, det år som undersökningen första gången genomfördes på ett jämförbart sätt.

I bilagan redogörs för vad som utmärker dessa olika år och hur det möjligen har påverkat resultaten.

Resultaten skiljer sig något mellan olika respondentgrupper

Kön och ålder[4] har ett visst samband med hur respondenterna svarar liksom vem som faktiskt har besvarat/fyllt i frågeformuläret[5], det visar resultaten från de föregående åren som undersökningen genomförts.

Män tenderar att svara mer positivt än kvinnor och äldre (80 år eller äldre) tenderar att svara mer positivt än yngre (65–79 år). Över tid har det skett en förskjutning i könsfördelningen på respondenterna som bor i ordinärt boende och har hemtjänst, andelen män har blivit sex procentenheter högre jämfört med 2013. Likaså har det skett en förskjutning i fördelningen mellan åldersgrupperna. Andelen av de som har hemtjänst och som är mellan 65 och 84 år, är 20 procentenheter högre jämfört med 2013.

1 – De som enbart har trygghetslarm, matdistribution eller nattillsyn ingår inte och biståndsbedömt trygghetsboende ingår inte.

2 - För en mer grundlig genomgång av årets undersökning, kön och ålder på populationen och respondenterna samt bortfall och svarsfrekvenser etcetra, se *Metodbeskrivning - 2024* som finns under *Tillhörande dokument och bilagor*. Där finns också *Nationella resultat 2024*, i den finns alla resultat på riksnivå grupperade på regiform, kommunstorlek, befolkningsstorlek, kön och ålder men även flera av bakgrundsfrågorna som till exempel självupplevd hälsa och ängslan/oro/ångest.

3 - Uppgift om kön och ålder tas fram genom personnumret som kommunerna levererar vid inventeringen av vilka individer som ska ingå i undersökningen.

4 – Respondenterna får i slutet av enkäten en fråga om vilka som var med och fyllde i formuläret..

Även hos respondenter som bor på säbo har det över tid skett förändringar i fördelningen mellan män och kvinnor och mellan åldersgrupper. Andelen män som har svarat på enkäten är 2024 tre procentenheter högre jämfört med 2013. Andelen respondenter som är mellan 65 och 84 år är nio procentenheter högre jämfört med 2013.

Det har också visat sig att resultaten skiljer sig något beroende på vem som svarat på enkäten. Frågorna besvaras generellt mer positivt när den äldre personen svarar själv, något mindre positivt när personen svarar tillsammans med någon och minst positivt när någon annan svarar åt den äldre personen[6]. Vem eller vilka som svarar skiljer sig mellan de som har hemtjänst och de som bor på ett säbo. Av de som har hemtjänst svarar majoriteten själva medan enkäterna till de som bor på säbo oftast besvaras av någon annan, vanligtvis en anhörig[5].

Andelen av de äldre som svarar själva har ökat över tid. Andelen personer med hemtjänst som svarar själva är i år 56 procent vilket är sju procentenheter mer jämfört med 2014[7]. Andelen äldre personer som bor på säbo som svarar själva är i år 15 procent vilket är fyra procentenheter mer jämfört med 2014.

Socialstyrelsen har analyserat om respondentgruppernas förändrade sammansättning över tid har påverkat resultaten i undersökningen. Resultatet av analysen tyder på att förändringarna i undersökningens resultat över tid inte kan förklaras av att storleken på de olika respondentgrupperna har förändrats. I bilagan framgår hur denna analys genomförts.

Positiv trend för de äldre personernas självskattade hälsa

Frågan *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* är en självskattning om hur respondenterna själva uppfattar sin sammantagna psykiska och fysiska hälsa. Samma fråga används även i andra undersökningar, till exempel i Folkhälsomyndighetens undersökning *Hälsa på lika villkor*[8][1].

Det är 32 procent av både de som har hemtjänst och de som bor på säbo som har svarat att deras allmänna hälsotillstånd är mycket eller ganska gott. Resultatet på denna fråga har hos dem som bor på säbo den mest positiva utvecklingen i undersökningen (av de frågor som är jämförbara[9]), i jämförelse med både 2019 och 2013 (figur 1).

5 - Se Bilaga - *Hemtjänst och säbo, nationella resultat 2024* under *Tillhörande dokument och bilagor*.
6 - 2014 var första året som frågan *Vem eller vilka var med och besvarade/fyllde i frågeformuläret?* ställdes på ett jämförbart sätt.
7- Enda skillnaden är att de skriver *bra* istället för *gott*.
9 - Frågan om ensamhet har en större positiv förändring men den är inte jämförbar med tidigare år eftersom den har flyttats i enkäten och svarsalternativet vet inte har tagits bort.

Skillnaden mellan de som har hemtjänst och de som bor på säbo har minskat

År 2013 var andelen av de äldre personer som har hemtjänst och som svarade att det allmänna hälsotillståndet var mycket eller ganska gott fem procentenheter högre jämfört med de som bor på säbo men resultaten för 2024 visar att det inte längre är någon skillnad mellan de två grupperna på dessa sammanslagna svarsalternativ (figur 1). Det är nu 32 procent av både de som har hemtjänst och av de som bor på säbo som har svarat att deras allmänna hälsotillstånd är ganska eller mycket gott. För de som har hemtjänst är det två procentenheter högre andel och för de som bor på säbo är det sju procentenheter högre andel jämfört med 2013.

Figur 1. Svarsfördelning på frågan – Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? År

Andelar i procent (%) riket, år 2013, 2019, 2020, 2022, 2023 och 2024 – Hemtjänst och Säbo.

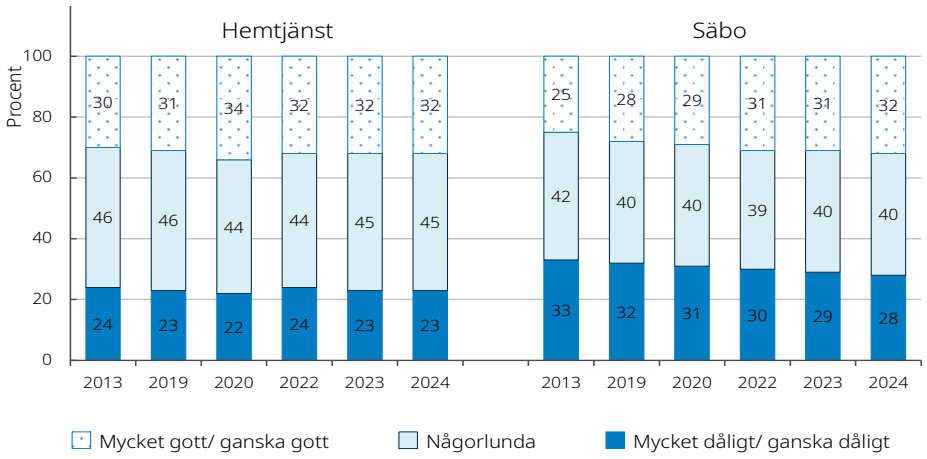

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst - 2013 N = 97 920, 2019 N = 87 565, 2020 N = 81 737, 2022 N = 80 998, 2023 N = 82 334, 2024 N = 79 276.
Säbo - 2013 N = 39279, 2019 N = 35 773, 2020 N = 27 428, 2022 N = 29 122, 2023 N = 32 498, 2024 N = 31 204.

Av de som har hemtjänst är det inte någon skillnad mellan kvinnor och män på frågan om det allmänna hälsotillståndet. Hos de som bor på säbo är skillnaden mellan kvinnor och män liten, en procentenhet högre andel av kvinnorna har svarat ganska eller mycket gott på frågan om det allmänna hälsotillståndet.

Högre andel av de som bor ensamma bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket eller ganska gott

Det är fem procentenheter högre andel av de som har hemtjänst och som bor ensamma som har bedömt sitt allmänna hälsotillstånd som mycket eller ganska gott jämfört med de som har hemtjänst och bor tillsammans med någon (figur 2).

Mellan kvinnor och män som bor tillsammans med någon är det ingen skillnad i resultat på frågan. Men hos äldre personer som bor ensamma är andelen män som har svarat att deras allmänna hälsotillstånd är mycket eller ganska gott tre procentenheter högre än andelen kvinnor.

Figur 2. Svarsfördelning på frågan – Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? och Bor du tillsammans med någon annan vuxen? Kön

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

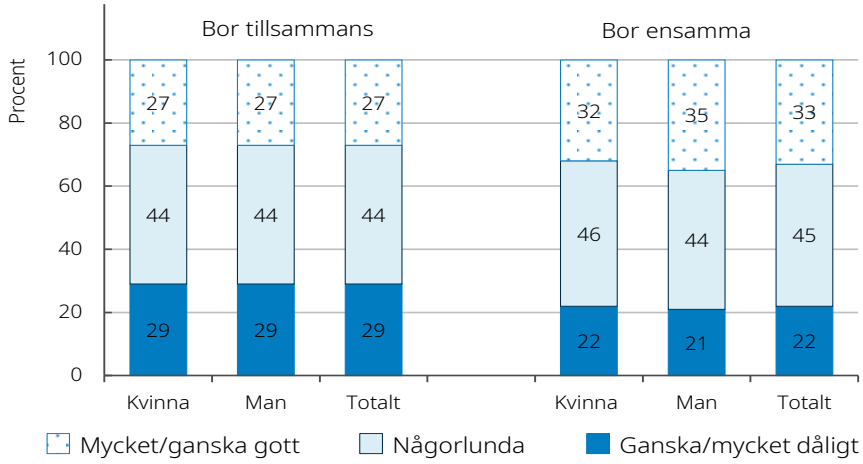

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst Bor tillsammans - Kvinna N = 8 697, Man N = 10 065, Totalt N = 18 762.
Hemtjänst Bor ensam - Kvinna N = 38 005, Man N = 16 430 Totalt N = 54 435.

Andelen äldre personer som upplever ängslan, oro eller ångest har minskat

Frågan *Har du besvär av ängslan, oro eller ångest?* har förändrats positivt över tid (figur 3)[10]. Av både de som har hemtjänst och de som bor på säbo är andelen som 2024 har svarat att de inte besväras av ängslan, oro eller ångest, en procentenhet högre jämfört med 2019 och två procentenheter högre jämfört med 2013.

10 Även denna fråga ställs i Folkhälsomyndighetens undersökning *Hälsa på lika villkor?* Men där ingår den i en matris med frågor [1].

Figur 3. Svarsfördelning på frågan – Har du besvär av ängslan, oro eller ångest? – År

Andelar i procent (%) riket, år 2013, 2019, 2020, 2022, 2023 och 2024 Hemtjänst och Säbo.

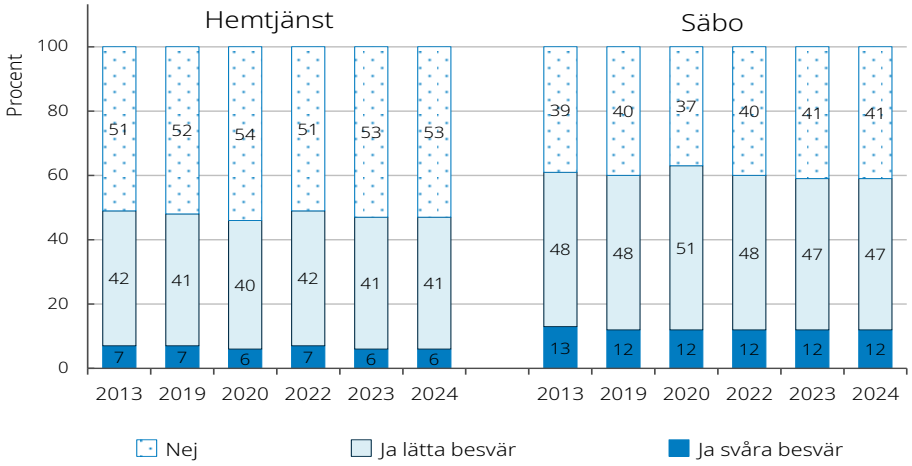

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst 2013 N = 97 230, 2019 N = 87 305, 2020 N = 81 529, 2022 N = 80 526, 2023 N = 82 066, 2024 N = 80 154.
Säbo 2013 N = 39 279, 2019 N = 35 773, 2020 N = 27 428, 2022 N = 29 122, 2023 N = 32 498, 2024 N = 31 204

Skillnader mellan kvinnor och män beträffande besvär av ängslan, oro eller ångest

Kvinnor anger i högre utsträckning än män att de besväras av ängslan, oro eller ångest (figur 4). Av dem med hemtjänst är andelen kvinnor som har svarat att de har besvär av ängslan, oro eller ångest åtta procentenheter högre jämfört med män (figur 4). Mönstret är detsamma hos de som bor tillsammans och hos de som bor ensamma.

Figur 4. Svarsfördelning på frågan – Har du besvär av ängslan, oro eller ångest? – Kön.

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

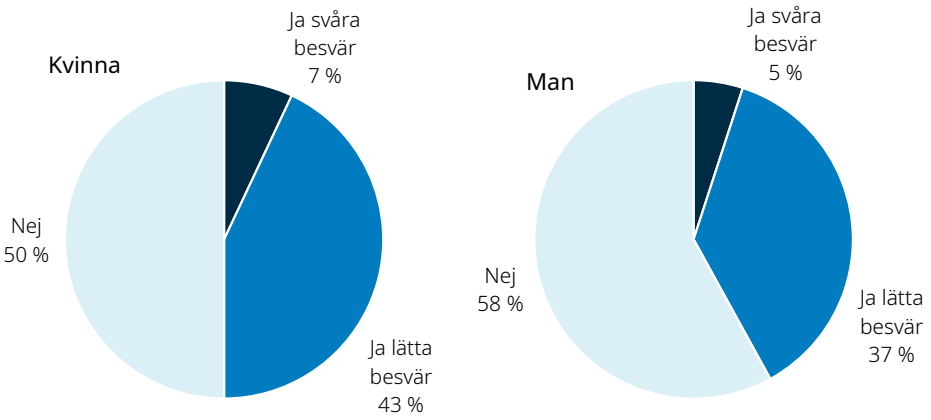

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Kvinna N = 50 886, Man N = 29 268, Totalt N = 80 154.

Av de äldre personer som bor på säbo är det sju procentenheter högre andel kvinnor än män som har lätta eller svåra besvär av ängslan, oro eller ångest (figur 5).

Figur 5. Svarsfördelning på frågan – Har du besvär av ängslan, oro eller ångest? – Kön.

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Säbo.

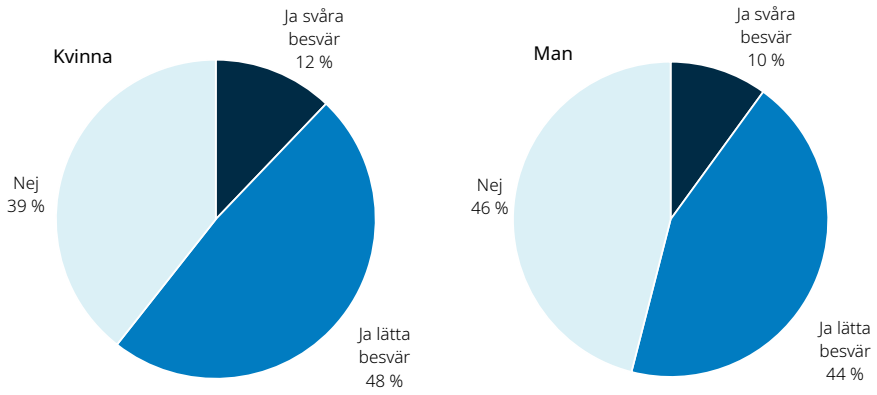

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Säbo- Kvinna N = 21 317, Man N = 10 427, Totalt N = 31 744.

Andelen som blir meddelade om tillfälliga förändringar har minskat över tid

På frågan *Brukar personalen meddela dig i förväg om tillfälliga förändringar?* är resultat för de som har hemtjänst oförändrat 2024 jämfört med 2023 (60 %) och för de som bor på säbo är det i år en procentenhet högre andel (46 %), som har svarat att personalen alltid eller oftast brukar meddela dem om tillfälliga förändringar jämfört med 2023 (figur 6). Men jämfört med 2019 är andelen av de äldre personer som har hemtjänst och som i år har svarat att personalen alltid eller oftast meddelar dem om tillfälliga förändringar, sex procentenheter lägre och i jämförelse med 2013 tio procentenheter lägre. Av de som bor på säbo är andelen som har svarat detsamma en procentenhet lägre jämfört med 2019 och tre procentenheter lägre jämfört med 2013.

Figur 6. Svarsfördelning på frågan – Brukar personalen meddela dig i förväg om tillfälliga förändringar? År

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst och Säbo.

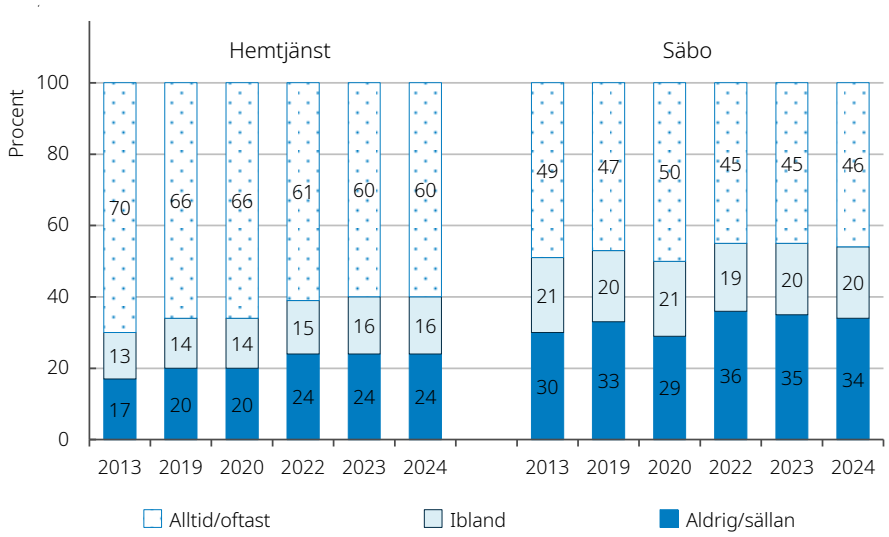

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst - 2013 N = 87 967, 2019 N = 78 703, 2020 N = 73 418, 2022 N = 71 594, 2023 N = 71 767, 2024 N = 69 047.
Säbo - 2013 N = 30 875, 2019 N = 28 291, 2020 N = 20 877, 2022 N = 22 522, 2023 N = 24 491, 2024 N = 24 599.

Majoriteten upplever att personalens språkkunskap i svenska är tillräckligt bra

I årets enkät ställdes för första gången frågan *Pratar och förstår hemtjänstpersonalen svenska tillräckligt bra för att ni ska förstå varandra?*[11]*/Pratar och förstår personalen svenska tillräckligt bra för att ni ska förstå varandra?*[12]. Svarsalternativen är *Ja alla, Ja flertalet, Ja några, Nej inte någon* och *Vet inte/Inte aktuellt (till exempel därför att du inte pratar svenska)*. Det var tänkbart att denna fråga skulle få en stor andel som hoppade över frågan eller svarade *Vet inte/Inte aktuellt* eftersom inte alla äldre personer själva pratar och förstår svenska men frågan har inte ett större internt bortfall och inte heller högre andel som har svarat *Vet inte/Inte aktuellt* än vad många andra frågor i enkäten har[13]. Det är dock troligt att det är en högre andel personer som inte själva pratar och förstår svenska som har låtit bli att delta i undersökningen.[14]

11 När frågan ställs till de som har hemtjänst så står det *hemtjänstpersonalen* i frågan för att göra det tydligt att det inte är annan personal som avses.
12 När frågan ställs till de som bor på säbo skriver vi bara *personalen*.
13 Både hos de som har hemtjänst och de som bor på säbo är det två procent som har svarat *Vet inte/Inte aktuellt*. Det är också två procent av de som har hemtjänst och tre procent av de som bor på säbo som har hoppat över frågan.
13 För de som kan besvara enkäten på webben finns det utöver svenska, möjlighet att svara på arabiska, engelska, finska, meänkieli, nordsamiska, sydsamiska och umesamiska.

Skillnad mellan de som har hemtjänst och de som bor på säbo på frågan om personalens svenska språkkunskaper

Andelen av de som bor på säbo som har svarat att alla i personalen pratar svenska tillräckligt bra för att de ska förstå varandra, är 12 procentenheter lägre jämfört med de som har hemtjänst (figur 7). Endast en procent i båda grupperna anser att inte någon i personalen har tillräckliga språkkunskaper i svenska. Men en betydande andel, 12 procent av de som har hemtjänst och 18 procent av de som bor på säbo, upplever att det bara är några i personalen som har tillräckliga kunskaper i svenska språket för att de ska förstå varandra.

Av fritextsvaren framgår att detta kan upplevas som ett stort problem, att många äldre personer blir ledsna av att inte kunna kommunicera med personalen, att hjälpen de ska få inte fungerar eftersom de inte förstår varandra och det går inte att småprata vilket annars bidrar till att minska ensamheten, detta skapar för vissa personer otrygghet och stress.

För att underlätta för verksamheterna inom äldreomsorgen att bedöma om personalen har tillräckliga kunskaper i det svenska språket för de aktuella arbetsuppgifterna, har Socialstyrelsen tagit fram ett språkbedömningsstöd [2]. För de som behöver förbättra sina kunskaper i svenska erbjuder skolverket olika insatser [3].

Figur 7. Svarsfördelning på frågan – Pratar och förstår hemtjänst-personalen/personalen svenska tillräckligt bra för att ni ska förstå varandra? – Kön

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst och Säbo.

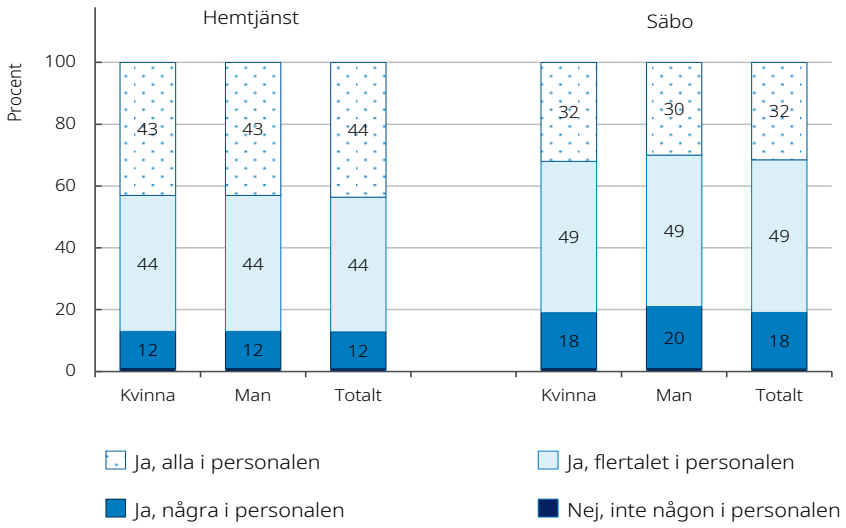

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst - Kvinna N = 48 779, Man N = 28 121, Totalt N = 76 900.
Säbo - Kvinna N = 20 923, Man N = 10 247, Totalt N = 31 170.

Samband mellan personalens språkkunskap i svenska och trygghet

Resultatet på frågan om personalens kunskap i svenska språket har ett tydligt samband med resultatet på frågan *Hur tryggt eller otryggt känns det att bo hemma med stöd från hemtjänsten?*[15]/*Hur tryggt eller otryggt känns det att bo på ditt äldreboende?*[16]. Av de som har svarat att alla i personalen pratar och förstår svenska tillräckligt bra är det 95 procent av de som har hemtjänst och 96 procent av de som bor på särskilda boenden som också har svarat att de känner sig mycket eller ganska trygga (figur 8). Detta kan jämföras med att av de äldre personer som alla har svarat att inte någon i personalen pratar tillräckligt bra svenska för att de ska förstå varandra så är det 61procent av de med hemtjänst och 52 procent av de på särskilda boenden som har svarat att de är mycket eller ganska trygga.

Figur 8. Svarsfördelning på frågan – Pratar och förstår - hemtjänst-personalen/personalen svenska tillräckligt bra för att ni ska förstå varandra? och Hur tryggt eller otryggt känns det att bo - hemma med stöd från hemtjänsten/på ditt äldreboende?

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst och Säbo

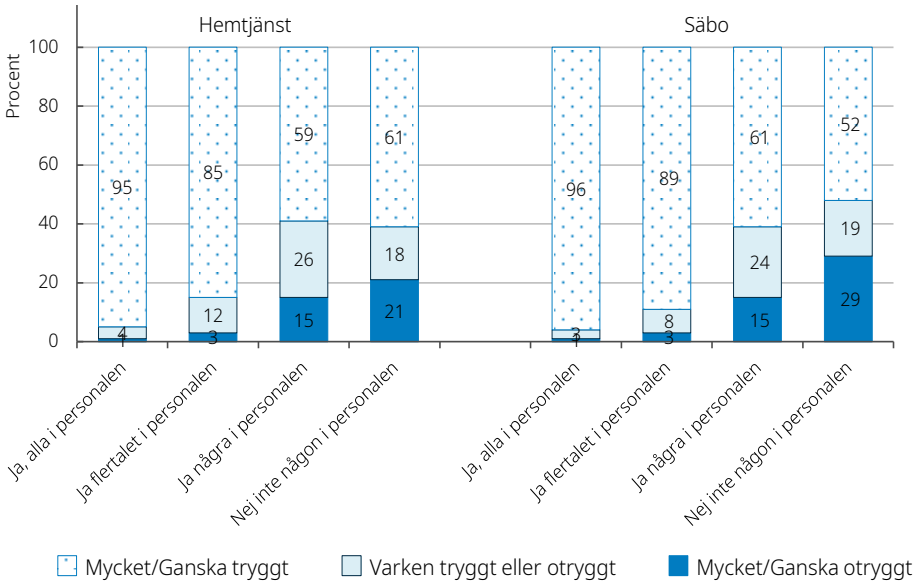

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Ja alla N = 31 805, Ja flertalet N = 31 766, Ja några N = 8 561, Nej inte någon N = 596.
Säbo – Ja alla N = 9 397, Ja flertalet N = 14 555, Ja några N = 5 367, Nej inte någon N = 241.

15 - När frågan ställs till de som har hemtjänst står det *…att bo hemma med stöd från hemtjänsten?*.
16 - När frågan ställs till de som bor på säbo står det *…att bo på ditt äldreboende?*.

Samband mellan personalens språkkunskaper i svenska och förtroende för personal

Även resultatet på frågan *Känner du förtroende för hemtjänstpersonalen som kommer hem till dig?*[17]*/Känner du förtroende för personalen på ditt boende?*[18]*”* har ett tydligt samband med resultatet på frågan om personalens språkkunskaper i svenska. Både bland de äldre personer som har hemtjänst och bland de som bor på säbo som har svarat att alla i personalen pratar tillräckligt bra svenska för att de ska förstå varandra, är det 97 procent som svarat att de har förtroende för alla eller flertalet i personalen (figur 9). Av de som har hemtjänst och som har svarat att inte någon i personalen pratar tillräckligt bra svenska för att de ska förstå varandra är det 55 procent som har förtroende för alla eller flertalet i personalen och hos de som bor på säbo är motsvarande siffra 44 procent.

Figur 9. Svarsfördelning på frågan – Pratar och förstår - hemtjänst-personalen/personalen svenska tillräckligt bra för att ni ska förstå varandra? och Känner du förtroende för personalen – som kommer hem till dig/på ditt boende?

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst och Säbo.

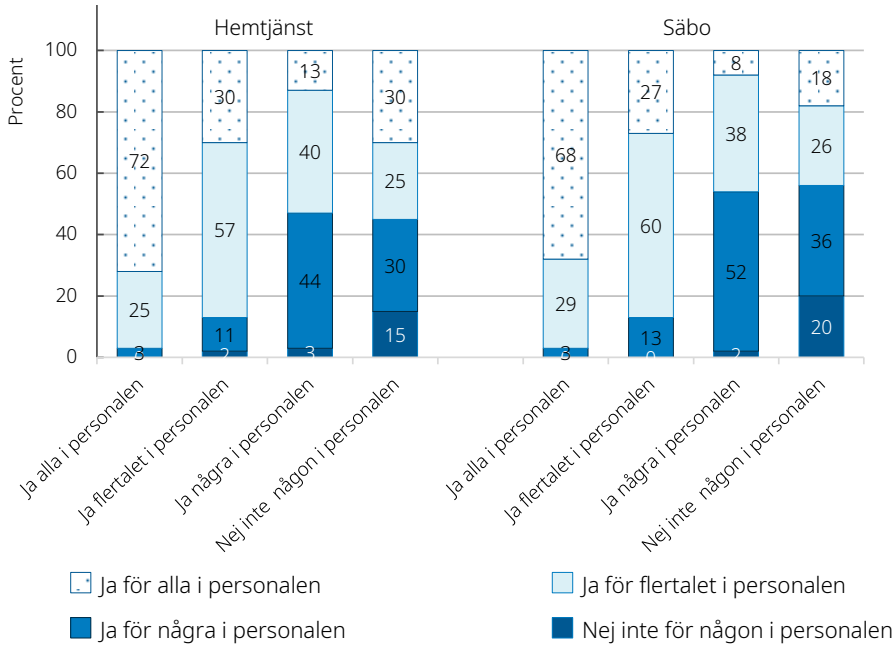

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Ja alla N = 31 943, Ja flertalet N = 31 855, Ja några N = 8 581, Nej inte någon N = 574.
Säbo – Ja alla N = 9 361, Ja flertalet N = 14 567, Ja några N = 5 367, Nej inte någon N = 240.

15 - När frågan ställs till de som har hemtjänst står det *...för hemtjänstpersonalen som kommer hem till dig?*.
16 - När frågan ställs till de som bor på säbo står det *...för personalen på ditt boende?*.

Majoriteten upplever att personalen har den kunskap och kompetens som behövs

Äldreomsorgslyftet är ett statsbidrag som Socialstyrelsen årligen sedan 2020 har haft regeringens uppdrag att fördela till kommunerna. Det ska stärka kompetensen hos ny och befintlig personal inom äldreomsorgen genom att de får utbilda sig på arbetstid [2]. Även frågan *”Tycker du att personalen har den kunskap och kompetens som behövs för att göra sitt arbete hos dig?*[19]*/Tycker du att personalen har den kunskap och kompetens som behövs för att göra sitt arbete på ditt boende?”*[20] ställdes för första gången detta år (figur 10). Svarsmönstret är detsamma som på frågan om språk. Av de som har hemtjänst svarar 87 procent att alla eller flertalet har tillräcklig kunskap och kompetens för att utföra sitt arbete, motsvarande siffra för de som bor på säbo är 82 procent. Det är endast en procent i båda grupperna som anser att ingen i personalen har tillräcklig kunskap och kompetens. Men det är 12 procent av de som har hemtjänst och 17 procent av de som bor på säbo som anser att det endast är några i personalen som har tillräcklig kunskap och kompetens för att göra sitt arbete.

Skillnad mellan de som har hemtjänst och de som bor på säbo på frågan om personalens kunskap och kompetens

Vid en jämförelse av totalen mellan de som har hemtjänst och de som bor på särskilda boenden är det en tio procentenheter lägre andel av de som bor på särskilda boenden som har svarat att de tycker att alla i personalen har tillräcklig kunskap och kompetens. Skillnaden mellan de kvinnor och de män som svarat att alla i personalen har den kunskap och kompetens som behövs är en procentenhet både hos de som har hemtjänst och hos de som bor på särskilda boenden.

17 - När frågan ställs till de som har hemtjänst står det *…för att göra sitt arbete hos dig*?.
18 - När frågan ställs till de som bor på säbo står det *…för att göra sitt arbete på ditt boende*?.

Figur 10. Svarsfördelning på frågan – Tycker du att - hemtjänst-personalen/personalen har den kunskap och kompetens som behövs för att göra sitt arbete – hos dig/på ditt boende?

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst och Säbo.

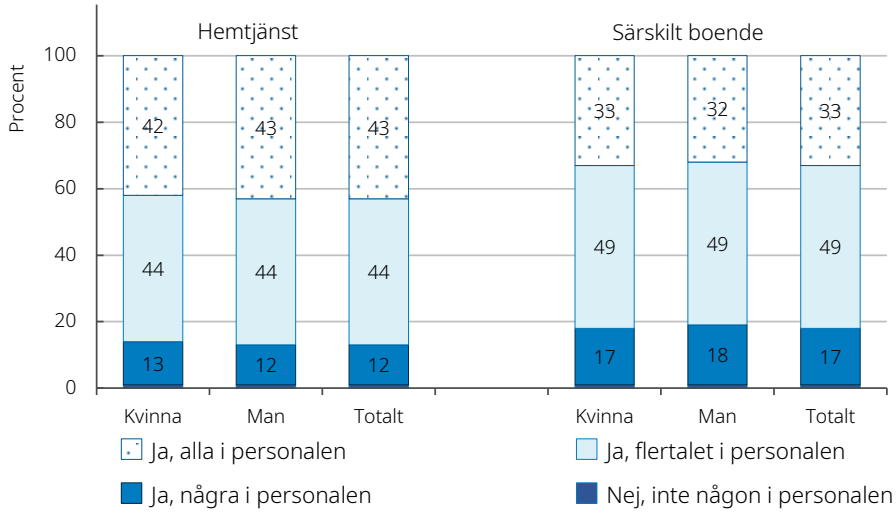

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Kvinna N = 47 663, Man N = 27 506, Totalt N = 75 169.
Säbo – Kvinna N = 20 084, Man N = 9 857, Totalt N = 29 941.

Av fritextsvaren framgår bland annat att bristande kompetens kan handla om alla insatser som ryms inom hemtjänsten och på ett äldreboende. Personal som till exempel inte vet hur de på ett bra sätt ska hjälpa den äldre personen att komma upp ur sängen, som inte kan städa, inte sköter basala hygienrutiner, inte kan sätta en kateter, inte kan värma och servera mat med rätt tillbehör och som inte kan prata med en person med en demenssjukdom på ett relevant sätt.

Samband mellan personalens kunskap och kompetens samt befolkningsmängd

Hos de som har hemtjänst samvarierar resultaten på frågan om personalens kunskap och kompetens med bakgrundsvariabeln befolkningsmängd till fördel för mindre kommuner (figur 11). Det är 13 procentenheter högre andel äldre personer med hemtjänst som bor i en kommun med 0 – 15 000 invånare som har svarat att de tycker att alla i personalen har den kunskap och kompetens som behövs för att göra sitt arbete jämfört med äldre personer i en kommun som har 200 000 invånare eller fler. Hos dem som bor på säbo syns inte detta samband[21].

20 – Se tabellbilagan *Nationella resultat 2024*, i den finns alla resultat på riksnivå grupperade på regiform, kommunstorlek, befolkningsstorlek, kön och ålder men även flera av bakgrundsfrågorna som till exempel självupplevd hälsa och ängslan/oro/ångest.

Figur 11. Svarsfördelning på frågan – Har hemtjänstpersonalen den kunskap och kompetens som behövs för att göra sitt arbete hos dig? – Kommungrupper utifrån befolkningsmängd.

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

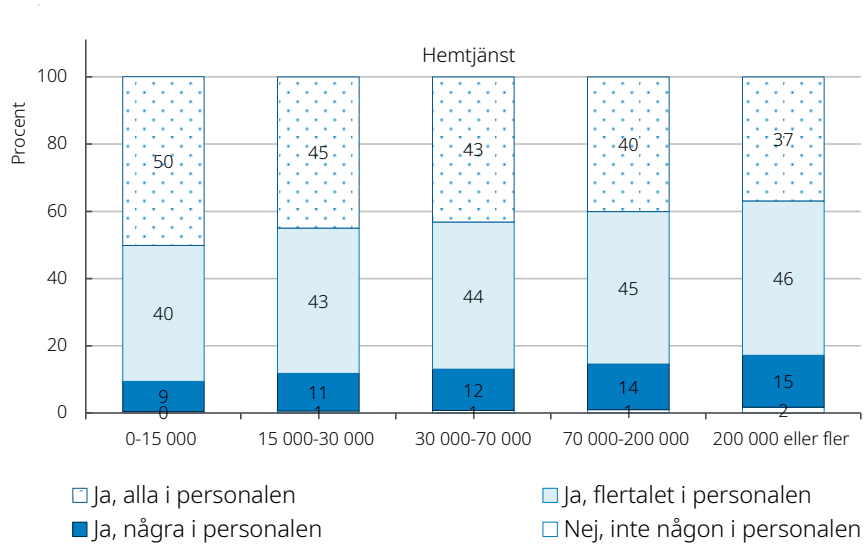

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – 0-15 000 N = 11 040, 15 000-30 000 N = 12 286, 30 000-70 000 N =18 229, 70 000-200 000 N = 20 657, 2000 000 eller fler N =12 957, Totalt N = 75 169.

Betydande andel vet inte om de har en fast omsorgskontakt

Funktionen fast omsorgskontakt är sedan den 1 juli 2022 reglerad i socialtjänstlagen 2001:453, SoL. Enligt 4 kap. 2 b § SoL ska den som har hemtjänst med stöd av 1 eller 2 a § erbjudas en fast omsorgskontakt, om det inte bedöms vara uppenbart obehövligt. Enligt lag (2022:388) ska den fasta omsorgskontakten tillgodose den enskildes behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning när hemtjänsten verkställs.
Den 1 juli 2023 blev det krav på att alla fasta omsorgskontakter ska ha titeln undersköterska. I denna undersökning var det fem procent av respondenterna som hoppade över att svara på frågan *Brukar du träffa din fasta omsorgkontakt i hemtjänsten?*, och 31 procent svarade *Vet inte/Inte aktuellt (till exempel därför att du inte har, eller inte vet om du har – en fast omsorgskontakt)*. Svarsalternativet vet inte har på samtliga frågor tagits bort från denna undersöknings presenterade resultat[22]. Av de som svarade något av de kvarvarande svarsalternativen *Ja ofta, Ibland, Sällan eller Aldrig* så , upplevde 37 procent att de träffar den fasta omsorgskontakten sällan eller aldrig (figur 12). Skillnaden mellan kvinnor och män är en procentenhet.

22 Det är så resultaten har presenterats sedan 2013 då undersökningen för första gången gjordes på ett jämförbart sätt.

Figur 12. Svarsfördelning på frågan – Brukar du träffa din fasta omsorgskontakt i hemtjänsten?

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

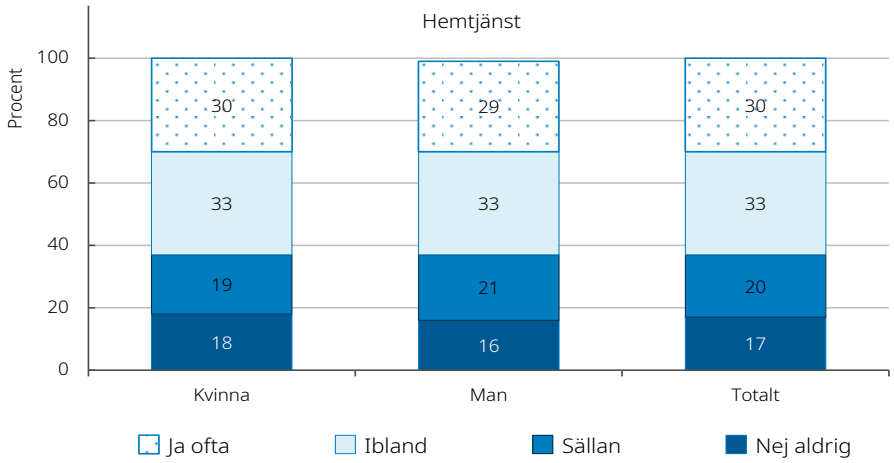

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Kvinna N = 32 668, Man N = 19 671, Totalt N = 52 339.

Samband mellan fast omsorgskontakt och trygghet

När resultaten på frågan om fast omsorgskontakt korstabuleras med övriga frågor i undersökningen framkommer ett positivt samband med alla övriga frågor som handlar om personalen och den hjälp den äldre personen får (figur 13). Nedan lyfter vi resultaten från de två frågor som relaterar till den nya lagens intention om att genom den fasta omsorgskontakten öka tryggheten och bättre individanpassa omsorgen. Andelen som har svarat att de känner sig mycket eller ganska trygga (95 %) är 23 procentenheter högre hos de som har svarat att de ofta brukar träffa sin fasta omsorgskontakt jämfört med de som har svarat att de aldrig har träffat sin fasta omsorgskontakt (72 %).

Figur 13. Svarsfördelning på frågan – Brukar du träffa din fasta omsorgskontakt i hemtjänsten? och Hur tryggt eller otryggt känns det att bo hemma med stöd från hemtjänsten?

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

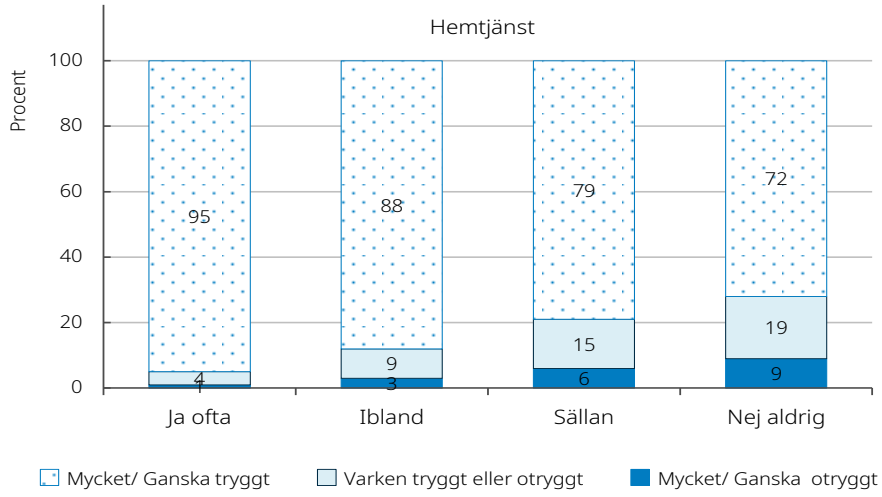

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Ja ofta N = 15 106, Ibland N = 16 567, Sällan N = 9 847, Nej aldrig N = 8 074, Totalt N = 49 594.

Samband mellan fast omsorgskontakt och hänsyn tagen till egna åsikter och önskemål

Andelen som har svarat att personalen alltid eller oftast tar hänsyn till deras åsikter och önskemål (93 %) är 23 procentenheter högre hos de som har svarat att de ofta brukar träffa sin fasta omsorgskontakt jämfört med de som har svarat att de aldrig har träffat sin fasta omsorgskontakt (70 %, figur 14).

Figur 14. Svarsfördelning på frågan – Brukar du träffa din fasta omsorgskontakt i hemtjänsten? och Brukar hemtjänstpersonalen ta hänsyn till dina åsikter och önskemål om hur hjälpen ska utföras?

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

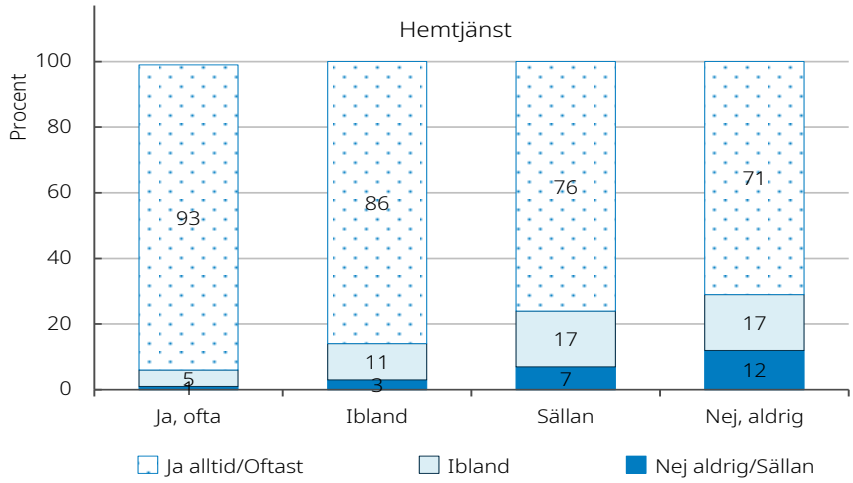

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – Ja ofta N = 15 029, Ibland N = 16 431, Sällan N = 9 719, Nej aldrig N = 7 964, Totalt N = 49 143.

Samband mellan fast omsorgskontakt och befolkningsmängd

Även resultaten på frågan om fast omsorgskontakt samvarierar med befolkningsstorlek, men här till fördel för större kommuner (figur 15). Det är fem procentenheter högre andel av de äldre i en kommun med 200 000 eller fler invånare som har svarat att de ofta träffar sin fasta omsorgskontakt jämfört med äldre personer i en kommun som har mindre än 15 000 invånare.

Figur 15. Svarsfördelning på frågan – Brukar du träffa din fasta omsorgskontakt i hemtjänsten? – Befolkningsmängd

Andelar i procent (%) riket, år 2024 – Hemtjänst.

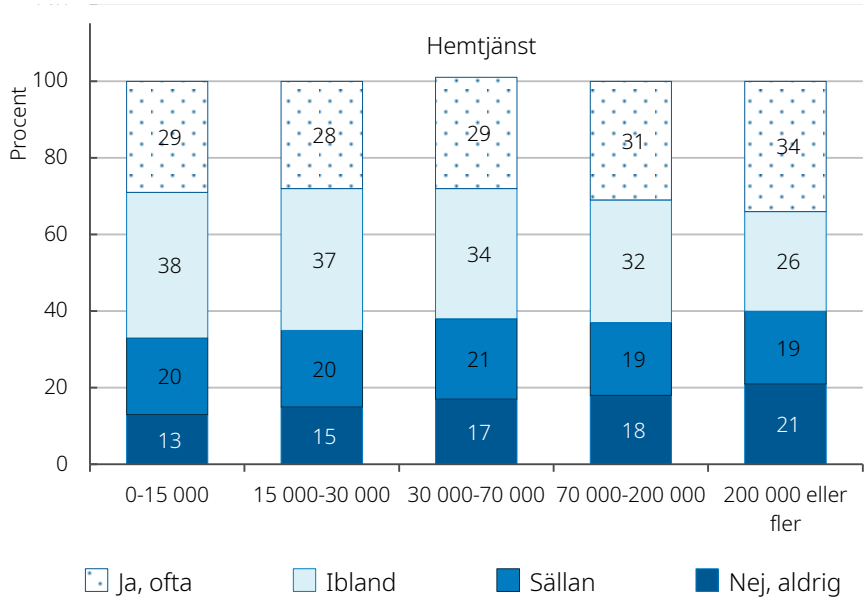

Källa: Enkätundersökningen: Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? 2024, Socialstyrelsen.
Hemtjänst – 0–15 000 N = 7 556, 15 000–30 000 N = 8 681, 30 000–70 000 N = 12 775, 70 000–200 000 N = 14 497, 2000 000 eller fler N = 8 830, Totalt N = 52 339.

Bilaga som stöd för tolkning av resultat

Fram till och med 2019 var undersökningens resultat på riksnivå relativt stabila. Resultaten på de flesta frågor varierade mindre än en procentenhet från ett år till ett annat. Förändringar på mer än två procentenheter var mycket ovanliga.

Resultaten för 2020 års undersökning avvek från tidigare år på så sätt att många frågor hade betydligt högre andelar positiva svar än vanligt. Det kan ha ett samband med att det då var fler respondenter som hade svarat själva[23]. Vilket i sin tur troligen var en konsekvens av att personer 70 år och äldre då rekommenderades att begränsa sina sociala kontakter och att det var besöksförbud på särskilda boenden för äldre på grund av covid-19 [1] (SFS 2020:163). År 2021 genomfördes inte undersökningen. Resultatet för 2022 hade på många frågor betydligt lägre andel positiva svar jämfört med 2020. Det hade till viss del ett samband med att resultatet för 2020 (då fler än vanligt svarade själva) på alla frågor var ovanligt positivt men det var troligen också en spegling av att covid-19, som hade en stor påverkan på hela samhället, då hade pågått under två år. År 2023 visade resultatet på de flesta frågor en viss positiv utveckling jämfört med 2022 men det var då

23 De som svarar själva tenderar att svara något mer positivt jämfört med de som svarar tillsammans med någon vilka tenderar att svara något mer positivt jämfört med de svar som lämnas av enbart någon annan.

fortfarande sämre jämfört med 2019. Även årets resultat är generellt sämre än 2019.

Analysen av om respondentgruppernas förändrade sammansättning över tid har påverkat resultaten i undersökningen gjordes dels genom att jämföra andelarna som har svarat något positivt i totalen för åren 2014 och 2023 med motsvarande resultat för kvinnor respektive män, på samma sätt med resultaten i de olika åldersgrupperna och med resultaten i de olika grupperna av vem som svarat. Det framkom då att mönstret i förändringen över tid, inom de olika grupperna av kön (kvinna, man), ålder (65–79 år, 80 år eller äldre) och vem som svarat (den äldre personen själv, den äldre personen tillsammans med någon annan, enbart någon annan – oftast en anhörig) i stort sett följer mönstret för totalen.

Frågan om respondentgruppernas förändrade sammansättning över tid har påverkat resultaten, har också analyserats genom en regressionsanalys där kön, ålder och vem som svarat på enkäten konstanthölls. Enligt denna analys kan kön, ålder och vem som svarat inte förklara variationen i de förändrade resultaten.

Referenser

1. Nationella folkhälsoenkäten - Hälsa på lika villkor? Folkhälsomyndigheten. Hämtad 2024-09-16 från: https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/om-vara-datainsamlingar/nationella-folkhalsoenkaten/
2. Språkbedömningsstöd till verksamheter inom äldreomsorg. Rapportering av regeringsuppdrag. Hämtad 2024-09-16 från: https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2023-2-8349-bilaga-rapport-sprakbedomningsstod.pdf
3. Språkträning för anställda inom äldreomsorgen. Hämtad 2024-09-16 från: https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/spraktraning-for-anstallda-i-valfarden/spraktraning-for-anstallda-inom-aldreomsorgen
4. Redovisning av Äldreomsorgslyftet. Hämtad 2024-09-16 från: https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/kommuner/aldreomsorgslyftet/

Öppna jämförelser

Öppna jämförelser finns inom områdena hälso- och sjukvård, kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst. Jämförelserna riktar sig främst till tjänstemän, beslutsfattare och politiker på lokal, regional och nationell nivå. Syftet med öppna jämförelser är att stimulera verksamheter att:

- analysera och följa upp sin verksamhet,
- lära av varandra,
- förbättra kvaliteten i verksamheten,
- effektivisera verksamheten,
- skapa öppenhet och ge förbättrad insyn i offentligt finansierad hälso- och sjukvård, kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst,
- ge underlag för styrning och ledning, både nationellt och lokalt.

Datakälla: *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?* – 2024, 2023, 2022, 2020, 2019 och 2013.

Mer information

På Socialstyrelsens webbplats finns fyra Excelfiler som innehåller alla resultat för både hemtjänst och säbo redovisade på enhets-kommun-, läns- och riksnivå samt för stadsdelarna i Stockholm. Där finns också undersökningens enkäter i en bilaga, en metodbeskrivning och en nationell tabellbilaga med resultaten korstabulerade på flera olika enkätfrågor, till exempel det självskattade allmänna hälsotillståndet och andra variabler till exempel befolkningsstorlek.

https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/aldreomsorg/vad-tycker-de-aldre-om-aldreomsorgen/

Kontakt: Carolin Holm
Telefon: 075-247 30 00
E-post: aldreundersokning@socialstyrelsen.se